

TŘETÍ KAPLE

Karel C. Grig

KNIHA ZLÍN

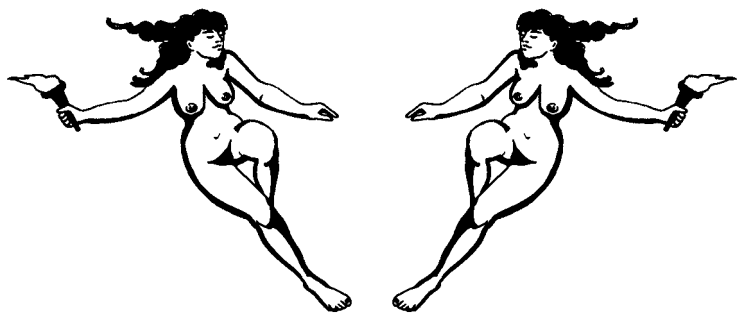
☰ KNIHA ZLIN

Karel C. Grig

Třetí kaple

TŘETÍ KAPLE

Karel C. Grig

KNIHA ZLÍN
2012

Copyright © Karel C. Grig, 2012
Illustrations © Markéta Hlinovská, 2012

ISBN 978-80-87497-49-4

Příběh jsem napsal podle deníku, poznámek a skic uložených na počítačové disketě získané na ostrově Mljetu začátkem května 2008. Naši loď sem zahrnala bouře; disketu jsem dostal od majitele penzionu, kde jsme přistáli a pak i bohatě povečeřeli. Zaujalo mě totiž jeho vyprávění o hostu, který tu v předešlém roce bydlel, celé dny psal a jehož pokoj našli jednoho rána prázdný. Policii nic nehlásili; nebyl zapsán v knize hostů, a navíc ho prý majitelova dcera zahlédla, jak na nějaké jachtě odplouvá. Disketu objevili až při úklidu na konci sezóny.

Pisatele se mi vypátrat nepodařilo, ale protože jsem si jist, že popsané děje mají zásadní význam pro řadu osob, obracím se na ně touto cestou. Rád bych jim poskytl další údaje, které jsem v knize z pochopitelných důvodů nemohl uvést.

Karel C. Grig

1

Na počátku byl obraz a ten obraz byl v televizi. Neviděl jsem celý vstup, ale když jsem tenkrát při přípravě snídaně zaslechl něco o Karlštejně, doběhl jsem před obrazovku a ještě stihl sledovat mladíka, který vykládal o zkoumání otvorů na Velké věži. Nakonec se sebevědomým úsměvem řekl, že brzy zveřejní výsledek svého vlastního průzkumu a že to bez nadsázky pokládá za objev století. Překvapení moderátoři na něho začali okamžitě útočit otázkami a jeho starší kolega byl tím prohlášením nepříjemně zaskočen. V tu chvíli mi někde v domě začal zvonit telefon, a než jsem ho našel a zjistil, kdo volá, vstup skončil.

2

Dům se přede mnou objevil na konci aleje, ve světlech posouvajících se po ohromné krychli, s každým kmitem stěračů mizející a znovu se zjevující mezi zpřetrhanými provazy vody. Jel jsem krokem, abych nenarazil na obrubník, ale vybavoval jsem si dobře každý detail, nic se tu nezměnilo. Za okamžik jsem svítil na masivní dubové dveře, úzké a vysoké, posazené na dva ohlazené schody z rozpukaného sliveneckého mramoru. Nasáklé deštěm vypadaly jako

obrovské fláky syrového masa. Četl jsem nápisy na nových tabulkách vedle dveří. Kancelář doktora Z. zůstala na svém místě, ale památkový úřad přejmenovali. Vypnul jsem motor, světla zeslábla. Bílý ciferník pod volantem mi dával ještě půl hodiny.

Auto se zasunulo do mezery, tušil jsem ji nahoře za oknem, a když jsem pomalu vystoupil a rozhlédl se po prázdné ulici, šel jsem ke dveřím. Odemkla, já rychle vklouzl do průchodu, bez zastavení ji políbil na nastavenou tvář, dva kroky, dveře vpravo a pak jsem stoupal temným schodištěm, s její siluetou před sebou, trochu nervózně, i když jsem věděl, že tu teď už nikdo není. Když zamkla, vzal jsem ji rozpačitě za ruce.

Co to bylo za vůni, která mě objímala zároveň s ní? Poznám bych ten parfém ještě dnes, kdybych ho někde ucítil? Kolikrát jsem se jí ptal, jaká je to značka, nechal jsem si od ní navonět šátek a zavřel ho do sklenice, ale vůně se změnila a potom vytratila, stejně jako název parfému z mé paměti a stejně jako všechno, co nás spojovalo. Kromě pocitů a představ, statických obrazů a několika krátkých smyček, které se přehrávají pořád dokola, nezůstalo nic. Otevřel jsem dveře, ale vítr je přibouchl spolu s oblakem deště a několika mokkými listy.

Šel jsem vedle ní, držel ji za ruku a najednou byla někým cizím, komu nemám co říci, a nevím, proč tu s ním jsem.

V ten okamžik jsem zachytil to, co jsem pak odkrýval déle než rok. Vzápětí jsem ten pocit potlačil a pak na něj zapomněl, ale ta chvíle se objevila v jedné vrstvě při přehrávání, dokázal jsem ji i přesně datovat.

Není už nic.

Nechtěl jsem na ni myslet, nepřijel jsem sem kvůli ní. Ale město, ten dům, kde jsem byl naposledy před čtyřmi lety, tma a déšť, čekání v autě... Chyběla už jen ona. A tak tu se mnou byla.

Není nic, věř mi. Není opravdu vůbec nic.

Nevěřil jsem jí. A nevěřím dodnes. Kde není nic, může být všechno – a lidé jsou jen masky nasazené na klubko pocitů, nejistoty, nerozhodnosti a hledání. Nevěřím raději nikomu nic. Myslel jsem si, že ani jí nevěřím, a tím se chráním, ale když se mi ztratila, usvědčil jsem se v těch dlouhých týdnech a měsících potom, že jsem uvěřil ve výjimečnost lásky, právě její Lásky, která se mi jevila jako absolutní a která nemohla a ani nesměla mít jiný konec než absolutní. Láska. Slovo. Zamění se hláska a je z ní líska nebo lávka. Opakovaným vyslovováním ztrácí smysl jako všechna slova. Kolik různých lásek může být a jaká byla ta naše? Je jich tolik, kolik existuje přídavných jmen. A co je to vůbec láska? Prý určitým způsobem propojené receptory v mozku. Některá spojení jsou trvalá, nezbavíme se jich, dokud nezemřeme. Zůstala ve mně i ona trvalým spojením?

Necháš je, aby mě upálili. Sám jim to poručíš...

Vittie... ty... ty čekáš dítě?

Doktor Z. mi nabídl práci a také pozvánku na báječnou cestu, pokud netrpím mořskou nemocí. Zmínil se i o Ogygii, to už nemůže být náhoda. Déšť zeslábl, ale i když jsem z auta vystoupil co nejrychleji, hned jsem cítil, jak mi voda stéká z vlasů. Stál jsem ve tmě průchodu, hledal rukou vypínač, ale nakonec jsem nerozsvítil. Dva kroky a dveře vpravo. Zkusil jsem otevřít a vzápětí jsem pomalu stoupal temným schodištěm, vstřebával vůni domu – a smyčky se roztočily. Pachy a zvuky vyplavovaly děje ponořené v čase mnohem důkladněji, než to dokážou fotografie nebo třeba dopisy, a v tom okamžiku se všechno to neuvěřitelné toužení, zmatek, pochyby a děs zrychleně dělo v mé paměti znovu.

Ztratila se ona mně, nebo jsem se já ztratil jí?

Na palubě Andilany, den první

Vyplujeme ještě dnes, i když do setmění zbývá jen pár hodin. Doktor Z. přebíral jako kapitán loď a něco se muselo opravit. Připili jsme si rumem. Netukáme si sklem na sklo, abychom nerušili utonulé kamarády, dotýkáme se pouze klouby prstů držících sklenice. Jsme tu čtyři muži. Všichni jsou zkušený námořníci, jen já jsem na lodi poprvé, a tak se ten vysvětlovací rituál odehrává zřejmě jen pro mě. Každý má k dispozici vlastní kajutu, kromě doktora Z., který spí v salónu uprostřed lodi. Jsem rád, že jsem pozvání přijal. Cestou jsme jednou přenocovali a já napsal pár předešlých stran. Doktor Z. už nás volá na palubu, při vyplouvání má prý každý co dělat. Do Starého Gradu na Hvaru poplujeme tak pět až šest hodin, bude prý hodně záležet na větru. Já budu psát. Po dlouhé době cítím vzrušení a je mi líp. Třeba mi přijde po vlnách naproti, aby povzbudila mou paměť... *Zůstávám na své Ogygii sama...* Myslela to jistě jen obrazně, ale je to jediná naděje, která mi zbyla.

3

Seděla, otočená zády ke mně, za stolem v rohu místnosti. Tak jsem ji uviděl poprvé a přesně si vybavuji kontrast jejích lesklých černých vlasů, svázaných do úzkého ohonu, který se vlnil jako noha barokní židle na červeném pozadí blůzy. Šel jsem konzultovat projekt a můj přítel, šéf památkářů doktor Z., mě vzápětí přivedl právě k ní. Představil nás a požádal ji, aby jela se mnou. Úplně bez zájmu se někam za mě dívala dívčí, až dětsky něžná tvář, mírně baculatá, s plnými rty a rovným nosíkem, zakončeným nenápadnou bambulkou. Ve chvíli, kdy jsem její obličej poprvé spatřil, jsem zachytil pocit, že ji znám, že už jsem ji

někde potkal, ale kdy a kde jsem si nedokázal vybavit. Ona se mezitím beze slova zvedla a šla napřed, takže jsem měl možnost prohlížet si ji zezadu a přemýšlet o ní ještě celou cestu po schodech. Byla poměrně vysoká, trojúhelník ramen a výrazně úzkého pasu nasedal na oči přitahující oblý útvar, jen o trošičku širší a oblejší, než prikazuje kánon klasické postavy, ale v kontrastu s pasem tím přitažlivější. Černou látku těsných kalhot při sestupu napínaly svaly formovaných stehen a lýtek. U auta jsem jí přidržel dveře a přitom se jí zeptal, zda si nepamatuje, že bychom se už někdy setkali. Jen zavrtěla hlavou. Při jízdě se dívala před sebe, nepromluvila a já se ani nesnažil hovor zavést. Bylo to nedaleko, chystal jsem se mluvit až na místě. Dovnitř jsme vlezli vybouraným otvorem z postranní uličky. Vzal jsem dvě baterky, ale ona moji odmítla a vytáhla z kabelky svoji. Dům měl tři patra sklepů, kdysi byl zřejmě napojený na síť dnes neznámých a zasypaných chodeb. Chtěl jsem začít s proslovem, jenže ona mě nevnímala, šla přímo k napůl zasypaným schodům a sestupovala opatrně dolů. Náhle začala hovořit. Mluvila spíš k sobě, jako by si sama ujasňovala, co vidí. Upozorňovala na detaily, kterých jsem si tu nikdy předtím nevšiml. Torzo sedlového portálu, otvory, které měly kdysi nějakou funkci. Nejspodnější úroveň, gotické místnosti tesané přímo do skály, se větvily do všech stran a končily závaly. Chodila, nebo spíš přebíhala, od jedné hromady kamení ke druhé, soustředěně svítila do škvír, jako by toužila proniknout aspoň pohledem dál. Čekal jsem uprostřed místnosti, u štíhlého kamenného pilíře nesoucího tíhu všech stěn a stropů nad námi, a pozoroval ji. V jazycích baterkových světel mi pobíháním, nachýlením postavy a vysunutím hlavy dopředu náhle připomínala obrovskou kočku. Když jsme dům opustili a já zajistil vchod, pozval jsem ji na oběd.

S krátkým zaváháním přijala.

4

Oči barvy světlého medu, neznatelně šikmé a mírně přivřeně, unavený a nevnímající pohled v okamžicích kmitl a prozradil neustálý střeh. Znovu mi připomněla kočku. Nehybně číhající, jen záškuby konečku ocasu prozrazující vzrušení nervů.

5

Projekt nepokračoval, ale já nepřestal myslet na dívku, s níž jsem strávil necelou hodinu pod zemí. Na její tvář, která se do mě zapsala, znovu a znovu se mi vybavovala a já stále přemýšlel, koho mi připomíná. Snad někoho z dětství nebo nějakou fotku, možná obraz. Občas jsem měl pocit, že to už už vím, ale vzápětí se blízkost poznání rozptýlila, jako když se rozlétne hejno holubů, a po nějakém čase už to nešlo, protože její skutečná tvář tu domnělou vzpomínku vytlačila. Při dalších návštěvách u doktora Z. jsem nevynechal příležitost prohodit s ní pár slov, abych se na ni mohl dívat. Nebyla příliš sdílná, ale když jsem rozhovor navedl na nějaký zásah do domů kolem nás, vždycky se rozpovídala. Každá výměna starých oken nebo dveří za kopii byla podle ní zhanobením památky a likvidace genia loci. Rozhovořila se vždycky vášnivě, ale po několika větách jako by se lekla a zastyděla, že projevila nějaký názor. Ztichla, zadívala se soustředěně na monitor nebo listovala v diáři, jindy začala něco psát. Asi po půl roce jsem to nevydržel a zavolał jí do kanceláře, jestli by neměla čas na večeri. Byla ve velkých rozpacích, za hlasem jsem vnímal napětí a po několika slovech mi došlo, že vůbec neví, kdo volá, že mě podle jména nezná. Dotklo se mě to. Mluvil jsem s ní přece tolikrát a ona ani nezná mé jméno. Když jsem se pak představil jako ten, co s ní byl před časem v podzemí domu na náměstí, zaznamenal jsem v jejím hlase úlevu a vzápětí zřetel-

nou snahu nebýt úplně odmítavá. Odpověděla, že ten den čas sice nemá, ale jindy že by to určitě šlo.

6

Právě v té době jsem si připadal hodně osamělý. Osamělý a zbytečný. Nedokázal jsem se ničím nadchnout a pocit marnosti jsem přebíjel prací. Do ateliéru jsem přicházel první a zůstával dlouho po odchodu ostatních, ale radost z navrhování prostorů, tvarů a barev vystřídal pocit únavy, uštvanosti, rutiny a povinnosti. V ateliéru jsem často i spal a snažil se smířit se všemi těmi pocity a stavy. Připadalo mi, jako bych ze dne na den narazil na jasně vymezenou hranici životní etapy – a za ní jsem si nedokázal nic představit. Nic určitého, co by mělo takový smysl, aby mě to naplnilo. Budování hnízda, péče o děti, běžné radosti i strasti manželství a rodiny, vše jsem najednou pozoroval jako z druhého břehu, prostřednictvím sentimentálních vzpomínek. Věk dětí přesáhl dvacítku, syn i dcera si našli partnery, oba se z domova odstěhovali v rozmezí několika měsíců a my se ženou zůstali ve velkém domě ve Městě sami. Ženu jsem měl rád, byla vždycky můj nejbližší člověk. Znali jsme se už ze školy, více než třicet let, ale když děti odešly, bylo jen otázkou času, kdy potká někoho, kdo jí lépe než já poskytne pocit, že jako atraktivní žena ještě žije a že je i velmi žádoucí. Trápilo mě, když k tomu došlo, nějaký čas jsem se pokoušel tento stav změnit, ale výsledkem bylo, že jsem si jen zakázal cokoli jí vyčítat. Ona si mé chování vysvětlila jako další důkaz toho, že už ji nemám rád a že mi na ní nezáleží. Znovu jsem se pokoušel přesvědčit ji o opaku, ale několik pokusů o vzájemné přiblížení odmítla a většinu týdne trávila mimo dům. Prý u nějakých přátel; pak se z množného čísla stalo jednotné a já se raději na nic neptal. Když přijela domů, žili jsme vedle sebe jako dva lidé, kteří

se občas sejdou a jsou k sobě přiměřeně zdvořilí. V té době jsem se začal ptát, kdy člověk vlastně žije? Přítomným okamžikem? Vzpomínkami na svou minulost, a tudíž ve své minulosti, nebo v představách či spíše v tušení budoucnosti? Uvědomoval jsem si, že jsme měli celá ta léta velké štěstí. Vychovali jsme děti, postavili dům, přežili nemoci a různé krize. Proč bych teď nemohl mít pocit, že už jsem projel cílem, i když zdaleka ne jako vítěz, že všechno už se stalo, na ničem, co se týká přímo mě, moc nezáleží a že jen setrvačností dojždím poslední metry do depa? Pocit smutku a současně osvobození. Pocit, že budoucnost už byla, že už mě nikdo nepotřebuje...

7

Stála rozrušená ve dveřích ateliéru, drtila mezi zuby omluvná slova, která jsem neposlouchal, posunkem jsem ji zval dál, ona stále něco říkala, odebral jsem jí kabát, nabídl křeslo a šel do kuchyňky udělat čaj, získat čas vstřebat překvapení z nenadálé návštěvy a uspořádat si gesta a výrazy.

Když jsem se vrátil a sedl si proti ní, začala okamžitě zaujatě a rychle hovořit. Vzápětí zpomalila, často se přeříkala a opakovala slova, jako by za jejich ozvěnou usilovně hledala další, kterými bude pokračovat. Na bílých tvářích jí naskočily nepravidelné červené skvrnky a oči jí těkaly způsobem, který jsem už znal. Využíval jsem příležitost pozorovat její tvář a hledat, co se odehrává za ní. Obsah řeči jsem moc nevnímal, po pár slovech mi bylo jasné, o co se jedná, ale ona viděla, že naslouchám, chápavě přikyvuji a to ji povzbuzovalo. Mluvila a já si přitom poznenáhlu uvědomil, čím mě tak zaujala. Cítil jsem to neurčitě už při předchozích setkáních, ale až teď, v tónu řeči, pohledech a výrazu, v pohybech hlavy a rukou jsem v ní poprvé bezpečně odkryl Smutek. A v tu chvíli mi blesklo hlavou, že

je možná rezonanční deskou, zrcadlem nebo souputníkem mého vlastního smutku, beznaděje a osamělosti. Náhle mi byla nesmírně blízko.

„...musíte ho přesvědčit, všechny je musíte přesvědčit. Jste asi jediný člověk, který to ještě může změnit. Proším vás, udělejte to! Musíte to přece udělat!“

Tak zakončila dlouhou a velmi vášnivou obhajovací řeč za zachování jednoho z domů na náměstí, který měl být zbourán a na jeho místě postaven nový. Věděl jsem o tom všechno, ten projekt jsem měl na stole. Dům z konce devatenáctého století, bývalý hotel, celá léta prázdný a ve velmi špatném stavu. Věděl jsem, že doktor Z. se nebude demolici bránit a že majitel, se kterým jsem pracoval i na dalších projektech, dá na můj názor, pokud mu to ušetří peníze.

Pozval jsem ji na večeři. Po krátkém zaváhání přijala.

8

Chtěl jsem se o ní něco dozvědět a postupně jsem získal aspoň hrubé kontury jejího dosavadního života. Pracovala ve Městě už několik měsíců s cílem dokázat si, že se uživí sama a nikoho nepotřebuje. Byla jedináček, vystudovala kunsthistorii na univerzitě a po krátké praxi u pražských památkářů přijala o něco lépe placené místo tady ve Městě. Předpokládal jsem, že má nějakého partnera, ale na můj dotaz neodpověděla a zaznamenal jsem, že jí to není příjemné. Vyrozuměl jsem, že žije ve Městě v podnájmu a zřejmě sama. Neřekla mi kde a já se neptal.

„Proč vám tolik záleží na domě, který nemá skoro žádnou hodnotu? Hájíte principy, to chápu, ale přece jen, odpusťte, najednou jste úplně jiná. Bojujete, jste plná energie. Jindy mi připadáte ostýchavá nebo možná nesmělá, snad můžu říct, že se mi zdáte úplně bez zájmu o cokoli.“
Nechtěl jsem zdůrazňovat, že především úplně bez zájmu

o mě. „Trápí vás něco? Připadáte mi smutná, nebo snad nějak... zraněná... Nedokážu se asi správně vyjádřit.“

Dívala se stranou.

„Ale ne. To vůbec ne. Nejsm smutná. Nebo ano? Možná právě z toho, co jsem vám řekla. Spíš mám vztek. Jsem bezmocná. Neumím se uvolnit, proto tak možná působím. Ale je to právě v tom, co jste řekl a co si myslí skoro každý. Nemá hodnotu! To je typické! Hodnotu mají podle vás zámky, kostely, jedinečné solitéry. Zbytek je odpad. To je přece hloupost. Ty solitéry dělá právě souvislost. Kontext je přece to nejdůležitější. Vždyť už jste si to vyzkoušeli a dobře to víte. Proč pořád opakujete ty samé chyby? Že jsem smutná. Opravdu nevím, proč bych měla být veselá. Nedokážu si najít žádný důvod k radosti. Nedokážu si takový důvod ani představit.“

To mě rozesmálo a ona mě hned šlehla:

„Vidím, že vám naopak stačí dost málo, abyste se bavil.“

„Promiňte, samozřejmě se nesměju vám, ale přede mnou sedí krásná, vzdělaná, sebevědomá dívka, která má před sebou všechny radosti světa a říká takové věci. Nějaké domy přece nejsou tak důležité. To je póza, neříkejte, že ne. Aspoň trochu...“

„Není to žádná póza. Vždycky jsem byla taková. A také jsem s tím měla vždycky problémy. Se sebou myslím. Neumím komunikovat s lidmi, musím se na to soustředit. Soustředit se jen na to, že musím s někým mluvit, že musím poslouchat a odpovídat, musím se soustředit na to, aby nikdo nepoznal, že je to pro mě problém. Když při tom musím ještě o něčem přemýšlet nebo něco řešit, je to k nesnesení.“

„Pak ale to, že jste za mnou sama přišla a hájila ten dům, musela být muka.“

„No. To asi jo. Jo. Nedělejte si legraci, vidím, jak se tváříte. Řekl jste to přesně. Každému ale záleží na něčem jiném. Těžko vám to můžu vysvětlit. Není to přece jen ten dům...“

Ale já vím, stejně mi nepomůžete. Chtějí ho zbourat a vy své chlebdárce musíte poslouchat, jinak byste nepřežil. Byla asi hloupost něco po vás chtít.“

„Počkejte, počkejte, přibrzďte. A taky se netvařte pořád tak nešťastně. Jsem si skoro jistý, že ten dům zůstane stát. Nápad mám, nechci, aby se boural, ale vy mi teď řekněte, o co vám opravdu jde. Zajímá mě to, skutečně mě to zajímá a udělám všechno, aby zůstal. Věřte mi.“

Dojedly jsme. Napila se piva. Pila už druhé a velké, zatímco já ještě nedopil ani jedno malé. Dívala se opět zarytě stranou, do podlahy.

„Tak mě to napadlo, no. Nikdo se ho nezastane. Je mi ho líto.“

„Řekla jste přece, že to není jen ten dům...“

Naklonila se blíž, nebo se spíš opřela lokty o stůl, a dívala se mi do očí. Pak tiše řekla:

„Svět kolem vás se přece ztrácí, copak to nevidíte? Jak dlouho potrvá, než zmizí úplně? Život lidí už nemá vůbec žádný smysl.“

Na palubě Andilany, den druhý

Několik stránek jsem napsal a zdá se, že to jde docela snadno, doma by mi to asi tak dobře nešlo. Tady, kde to s ní nemělo nic společného, jako by opravdu stála za mnou a usmívala se. Třeba tomu, jak přesně si vybavuji její slova, gesta, výrazy a snad i vůni. Psaní je magie, ve zlomcích vteřin jsem tu s ní opravdu byl, a když mě doktor Z. volal před přistáním na palubu, probíral jsem se, jako by mě probouzel z narkózy. Do přístavu jsme dopluli před půlnocí a u mola bylo plno, takže jsme se nemohli přivázat a museli jsme vyhodit kotvu. Byla z toho vzápětí scéna, protože jsme si v té tmě nevšimli lana nějaké německé lodi